

Poštarina plaćena u gotovu.

Pojedini broj stoji 1 dinar

Mali rodoljub

GOD. XII

PROSINAC 1940

BROJ 4

Sretan Božić i Novu Godinu 1941!

želi svim svojim čitateljima, pretplatnicima i povjerenicima

uredništvo „MALOG RODOLJUBA„

Razno

MOŽEMO LI BROJITI DO MILIJARDE? Počnemo li brojiti od jedan do sto, ići će nam to dosta brzo, a trajat će — po prilici jednu minutu. Brojimo li dalje ići će to sporije, jer moramo brojiti i stotine. Brojenje bi bilo jednostavno, kada bismo brojili neprestano samo od jedan do sto. Zato moramo izgovarati čitavu brojku: dakle stojedan, sto dva, dvjesta-deset, dvjesta jedanaest i t. d. Razni jezični akrobati mogu i do dvjesta nabrojiti za jednu minutu, ali od dvjesta do trista trebamo već 2 minute, a za prvu tisuću više nego četvrt sata.

Za jedan sat nabrojimo do 4 tisuće, ali do 40 tisuća trebamo 20 sati. Da nabrojimo 400 tisuća trebamo 400 sati, a za 4 milijuna 8000 sati. To je bome dugotrajan i naporan posao.

Dokazano je, da bi za brojenje do jedne milijarde trebali ništa manje nego 600 godina, a to je kako vidimo nemoguće. Prema tome bolje je da se na taj posao ni ne odvažujemo.

ČOVJEK S PROVIDNIM TIJELOM. Kada se sjetimo koliko je naš organizam kompliciran i kako čudesno funkcionira, neće nam izgledati čudnovato što priroda u izvjesnim slučajevima pravi pogreške i šale na račun nekih ljudi.

Tako je neki Hsaj Hsuan, iz Jutijena, u Kini bio rođen sa providnim mesom. Kost i organi njegova tijela mogli su se potpuno jasno vidjeti kroz kožu i meso. Hsaj je bio odličan đak i dobio je titulu Ču Jena. Započeo je činovničku karijeru, ali je upleten u neku zavjeru, bio osuđen na smrt. U zatvoru je nastavio studije i spokojno je čitao jednu knjigu kada su došli da ga odvedu na stratište. U posljednjem trenutku je pomilovan i kasnije čak proglašen za sveca. Ploča s njegovim imenom postavljena je 1572 godine u Konfucijevu hramu, u Kini.

PTICA KOJA BROJI LIŠĆE. U velikim šumama Kanade živi ptica koja na granama drveća skače od lista do lista, tako da izgleda kao da broji lišće na drveću. Zato su Indijanci, koji sve vole nazivati dugačkim imenima, tu pticu nazivali »ona broji lišće«. Inače oni tu pticu mnogo cijene, pa kod njih čak postoji i zakon, koji brani ubijanje takvih ptica.

KUĆE KOJE PLIVAJU. Na jezeru Haut kod Zisenacha u Njemačkoj događaju se čudne stvari. Nasred jezera nalazi se otočić, na kom se nalazi seljačka kuća, staja i čitavo jedno malo seljačko gospodarstvo.

Ovih dana, najednom se otočić otkinuo od dna i počeo plivati po jezeru. Otočić je velik otprilike jedno jutro, obrastao je grmljem, a vjetrom ga sada tjeraju amo i tamo, pa bludi po vodi kao brod na valovima.

Dugo je godina otočić mirno i nepomično stajao nasred vode a na njemu su izrasla i velika stabla, čije je korijenje zašlo duboko u zemlju. Stabla su visoka do 35 metara. Ta stabla služe kao jedra na brodu. Vjetar duva u njih, a ona onda tjeraju cijeli otok. Vlasnik kuće i imanja pokušava na sve načine, da otočić ustali na jednom mjestu, ali mu to do sada nije uspjelo. Kad vjetar jače zapuhne otok se stane gibati, ko čamac na vodi.

Mali rodoljub

GOD. XII

PROSINAC ŠK. GOD. 1940 41

BR. 4

Božićna priča

U dalekoj zemlji, na samo je Badnje veče umirao mudar i dobar kralj. Umirao je, ali nije mogao umrijeti. Gledao je u božićno drveće na stolu, a teške misli rojile mu se glavom. Tri sina ima, sva su trojica dobri i razumni, sva su trojica hrabri junaci. Kome da prepusti kraljevstvo?

Koji je od njih najvrijedniji? Gleda kralj u svijećice na boru, gleda u anđela, koji se njiše na vrhu drvca. I učini mu se, da mu je anđeo udahnuo sretnu misao. Podigne glavu i prošapće:

— Nek dođu k meni moji sinovi!

Dvorjanici i velikaši odmaknu se od kraljeve postelje, a tri kraljeva sina pristupe k njoj.

Dugo ih je promatrao stari kralj, dok im na koncu ne reče:

— Večeras je Badnje veče. Podite u grad među narod, da vidite je li sve u redu među njima. Ako gdje nije onako, kako mora biti, učinite tako da bude dobro. Nato se vratite da mi kažete. Onome, koji bude najvrijedniji prepustit ću kraljevstvo.

Tri se kraljevića poklone kralju i odu. Dvorjanici i velikaši su se čudili, ali nijesu rekli ništa. Sjedili su oko božićnog drvca i čekali dok se kraljevići ne vrate.

Dugo su čekali. Svijećice na boru su skoro sasvim dogorjele, kad se vratio prvi kraljević. On stupi k očevoj postelji i reče:

— Hodao sam gradom i gledao kroz prozore. Prozori bogatih bili su rasvijetljeni, prozori siromašnih bili su tamni. Vidio sam da to nije pravo. Zato sam kupio svakome siromahu božićno drveće, dao ih i kititi i darovao sam svakom siromahu po jedno, pa su tako sada svi prozori u gradu rasvijetljeni, a bogati i siromašni sjede sretni i veseli oko božićnih drveća. Kad su čuli tko sam rekli su da sam dobar i blag.

Kralj je zadovoljno kimnuo sijedom glavom. Skoro u istom trenu unide u sobu drugi sin, pokloni se kralju i stane pričati:

— Dragi oče i kralju! Učinio sam, što si rekao. Cijeli sam grad obišao. Konačno sam ušao u jednu gostionu. Tamo su se ljudi svađali. Malo je falilo, da se ne potuku. Stupio sam među njih i rekao: »Mir s vama! Podite kući i ljubav neka vlada među vama!« Kad su ljudi saznali, tko sam, rekli su: Taj je kraljević miroljubiv. Ako postane kralj, živjet ćemo uvijek u miru!

Kralj je zadovoljno kimnuo glavom i pogledao na vrata, na koja je baš ulazio najmlađi sin. Bio je u neprilici. Sjeo je na postelju do oca i zamolio ga:

— Opro ti mi oče i kralju! Nijesam stigao da pođem među ljude i da vidim kako žive. Na putu sam našao malenog dječaka, koji je ležao u snijegu. Čitav je dan prosjačio, pa se je umorio, legao na snijeg i zaspa. Bio je sav promrzao. Dignuo sam ga i odnio u prvu kuću. Dugo sam se brinuo oko njega, da ga opet privedem u život. Kad je došao k svijesti uzeo sam ga i doveo u dvor. Sada je dolje među kuharima. Gladan je i izmučen. Sve je to trajalo tako dugo, da nijesam dospio poći među ljude i nijesam mogao izvršiti, što si želio.«

— Hm, odgovori kralj. — A što su kazali ljudi, kad su čuli što si uradio?

— Ljudi? začudi se mali kraljević. — Što bi rekli, kad nitko nije znao ni tko sam ni što sam!

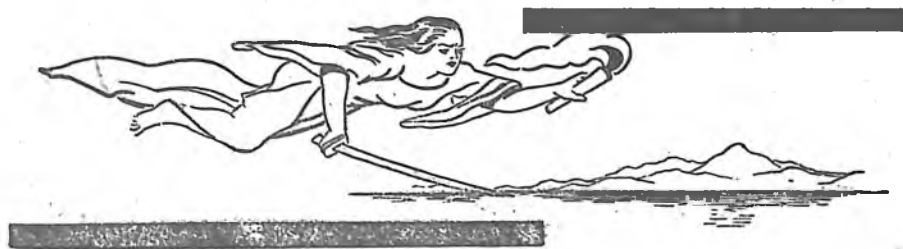
Kralj se teškom mukom pridigne na postelji i pokazujući na najmlađeg kraljevića reče:

— Objavite cijelom kraljevstvu, da je najmlađi kraljević moj nasljednik. On je najvrijedniji! On ima plemenito srce, a uz to je čedan!

I legao je kralj i umro.

Svi su dvorjanici i velikaši kleknuli i molili. Svijećice na božićnom drveću su se jedna za drugom gasile, ali je kroz prozor već probijalo svjetlo novog, ljepšeg dana...

Josip Ribičić

Dolazi Božić

Stari, dobri znanac Božić dolazi.
Njegov glasnik sniježak gorom prolazi,
kiti sestre jelke, braću borove
i unosi radost u sve domove.
A s radošću nosi muke, mučice
u sirotne naše tihe kućice,
u kojima žive gladna dječica,
bez božićnjeg drvca i bez svjećica.
O, vi, koji u slastima plivate,
koji svega u obilju imate,
sjetite se ove jadne dječice,
pripravite njima malo srećice.
Obrišite suzu bar za jedan dan
Mali Isus će vam biti zahvalan.

Gabrijel Cvitan

Oj konjiću, moj bijeli konjiću...

Čujte, prijatelji, pripovijest o bijelom konjiću.

Ili bolje: čujte istiniti događaj, jer sve što ću vam ovdje ispričati, od riječi je do riječi čista i gola istina...

Bilo je Badnje večer. Pod borom su bile jaslice, soba je bila sva u jednom sjaju, stotinu svijećica titralo je i poigravalo, kada je u sobu ušao Pipo. Zapravo se on nije zvao Pipo, nego smo ga tako mi od milja zvali. Bile su mu tek tri godine.

Kad je utrčao u sobu sav je drhtao od uzbuđenja: pod borom su bili darovi, što ih je donio mali Isus. Među ostalim tu je bio lijepi drveni bijelac. Uspravno je stajao, tvrd kao čelik. Dva staklena oka sjala su mu posebnom nekom vatrom. Kožnate uši stršile su mu u vis, nozdrve su bile raširene, zubi se bijelili, a griva je ponosno padala niz uspravljeni vrat.

Pipo je s nesigurnošću hodao oko konja. Straga je visio bujan rep. Na leđima mu sedlo, sa svake strane po jedan stremen, a blistave lakirane uzde, bile su napete. Zaista nijedan pustinjski šaik nije nikad jahao na ljepšem konju...

Pipo se je odmah sprijateljio sa životinjom. Popeo se na konja, metnuo noge u stremen, primio u ruke uzde i počeo se njihati. Isprva lagano i nesigurno, a kasnije sve jače i brže. Živio! Išlo je sjajno! Dječaku se je lice sjalo od sreće. Klicao je od radosti i vikao: gore — dolje, gore — dolje!

Nenadano je zaustavio konja. Nekud se zamislio.

— Tata, odakle je došao taj konj? Iz neba sigurno nije pao, jer bi se bio razbio.

Što da mu kažem? Kako će ova mala trogodišnja glavica, koju smo napunili pričama o djetetu Isusu, o Božiću, koji nosi darove, o anđelima krilatim i zlatokosim, kako će ona shvatiti odakle je došao konjić.

Uvijek sam znao izmišljati priče, pa sam u tren oka izmislio jednu.

— Konjić ti je ,dijete moje, iz dalekih strana! Čak tamo odnekale, gdje Sava izvire...

— Onda se je dovezao na splavi?

— Jest na splavi — prihvatim ja spremno misao.

— A gdje mu je otac?

— I otac mu je gore na pašnjacima uz izvore Save, I on je bijel kao ovaj naš bijelac.

— I djed njegov također?

— Jest! I djed i baka! Svi su bili vatreni bijelci. A pradjed njegov bio je najljepši konj u čitavoj carevini. I car sam došao je da ga pogleda i htjede ga kupiti. Ali ga seljak nije dao. Što mu je srebrnih talira davao car. Ali ga vlasnik seljak ipak nije htio dati.

— Dobro je uradio, da ga nije dao — zadovoljno će dječak.

Od toga časa još ga je s većom ljubavlju motrio, gladio i milovao.

— A znade li naš bijelko rzati?

— Ne zna. Premlad je još — rekoh ja. Morat ćemo ga tek naučiti. I ja pokušam da ržem, ali mi nikako nije išlo.

— Morat ćemo najprije mi sami naučiti rzati — primijeti dječak.

Drugoga dana Pipo je već junački jahao. Trećeg dana već se i prevrnuo zajedno s konjem.

Višeput sam ga promatrao iz prikrajka, kako jaši. Lisac mu je gorjelo, a oči su mu bile uprte nekud u daljinu. Srce mu je poigravalo, vidjelo se to na svakoj njegovoj kretnji. Bogzna kuda je jurio taj šutljivi dječak u tim časovima? U kakve bajne krajeve? Možda je gledao blistave gradove od samoga kristala, možda je ratovao s Indijancima i tjerao stada divljih bizona.

Jedamput kad nije bilo nikoga kod kuće i ja sam sam zahajao na konjića i pokušao sam da poletim u mašti u daleki svijet poput ovog malog dječaka...

Jedne večeri turnuo mu je u zube komadić kruha. Htio ga je nahraniti. A ja sam, da ga razveselim svaku večer oprezno izvadio kruh i pazio da ga sutradan ne nađe u konjevim zubima. Ujutro je bilo silnoga veselja. Dječak je bio uvjeren, da je konjić pojeo kruh. Pipo je bio sretan i sav je sjao od radosti.

U kući je nastao novi red. Svake večeri, kad je dječak odlazio u krevet najprije je poljubio majku, pa mene, a onda i konjića. A onda je prisilio i nas, da se međusobno poljubimo, a zatim sam morao i ja poljubiti bijeloga konjića. Priznajem, to je bila prva životinja koju sam u svom životu poljubio.

Godine su prolazile. Dječak je rastao, i pomalo zaboravljao na konja. Druge su ga stvari zabavljale. Gutao je knjige i priče. Počeo je ići u školu, pa u gimnaziju. Gradio je aeroplane, ratne lađe, od kocaka je gradio luke i tvrđave, mostove i čitave gradove.

Godine i godine ležao je bijelac na tavanu. Izgledalo je da je njegova sudbina zapečaćena. Bio je bez repa i bez grive, bez staklenih očiju i bez uha.

Jednoga dana došao je stari susjed i zamolio da mu damo konjića. Dali smo ga bez grižnje savjesti, sretni da smo ga se mogli riješiti.

Stari ga je susjed obnovio, nekom je živom konju odrezao škarama rep i pričvrstio ga našem bijelcu. Obojio ga je lijepom smeđom bojom i darovao ga svome unučiću. I opet je konj ponosno jezdio, i opet je usrećio jednoga dječaka.

A kada je i taj dječak odrastao, konjić je prešao u druge ruke. Opet su ga popravili, opet su mu utisnuli staklene oči, opet su ga obojili drugom bojom. Čas je bio bijelac, čas vranac, čas lisac, a na koncu čak i sasvim plav.

Jednoga dana i opet sam sreo toga konjića. Na livadi su se igrala djeca. Jedan je od njih jahao na našem konjiću, koji je sada bio sav oguljen. Niti je imao repa, niti grive, niti očiju, a ni zlatnih kopita, kao nekoć.

— Što to radite? upitao sam djecu.

— Igramo se svečanog ulaska Isusovog u Jerusolim. Miško je Isus, pa jaši na magarcu.

I tako se dakle naš nekadašnji ponosni bijelac pretvorio u magarca.

Kratko nakon toga vidio sam ga rascijepana na ognjištu. Djeca su njime grijala ozeble ručice...

O moj konjiću, moj bijeli konjiću...

Koliko si sreće priredio u svom životu. Jedanaestero djece jašilo je na tebi. Jedanaestero zdravih, živih dječaka jezdilo je na tebi u nepoznate krajeve. Jedanaest srdaca bilo je sretno i ushićeno zibajuć se na tvojim ledima...

Moj konjiću, moj bijeli konjiću...

VLADIMIR NAZOR:

U pazinskom kaštelu

(Nastavak)

Kmeti su vikali i mahali rukama, uzrujani i ljutiti. Rabatta je sjedio mirno za stolom i gledao u gomilu čudnim posmijehom na usnama. Zibao je pero između kažiprsta i srednjaka desne ruke, poduprte laktom o stol.

— Istina je, proslijedi župan, netom se ta bura stiša, istina je, gospodine da je zemlja rodna, ali mi na njoj radimo i radimo, a drugi vrši i trga. Mijesimo pogaču svojim brašnom, a ostajemo bez zalogaja. Punimo bačvu svojim vinom, a sami uzdišemo za jednim gutljajem. U nekim selima zapustiše kmeti rad; baciše motiku u plot, plug u kut dvorišta, a branu prelomiše. »Zašto da se mučimo i kinimo, kad moramo jednako gladovati?« kliču ojadjeni i idu daleko u svijet. Kapetani nas psuju i vrijeđaju; gastaldi, žbiri i panduri globe nas bez prestanka, šibaju nas i bacaju u tamnice. Ne, gospodine, ne potpisujemo novih obveza! Tražimo pače, da nam dignete nove poreze na vino i na lov, da nam ukinete travarinu i lični porez i da nas pustite prodavati i kupovati kmeštine po našoj volji. Recite pazinskom kapetanu, da postupa s nama kao s ljudima, da nas ne muči tolikim rabotama i da nas ne robi prisiljenim darovima.

Tako je govorio stari župan.

Rabatta ga mirno slušaše na veliko čudo plemića Milošića, kancelira Rapicia i vikara Bagnia. Kmeti su muče gledali u župana, slušali ga pozorno i čudili se tolikoj odvažnosti.

— Župane, odgovori Rabatta, tvoje su se riječi mene kosnule. Imadete pravo, dobri ljudi, bit će bolje da podjete još jedanput u vaša sela i da vijećate sa težacima. Ja ću opet u Gradac ka gospodararu; kazat ću mu sve ono, što taj vrijedni starac sada reče, pa ću onda odmah natrag u Pazin. Tad ću vas opet pozvati, i nadam se, da ću vam javiti koju veselu vijest.

Kmeti se uskomešaše na taj nenadani odgovor. Godile su im te lijepe riječi. Dadahu se gospodarevoj milosti.

— Bog te pomogao, gospodine, reče komesaru neki župan. Milostiv si ti čovjek. Dobro je, da gospodar jedanput dozna za naše jade i nevolje.

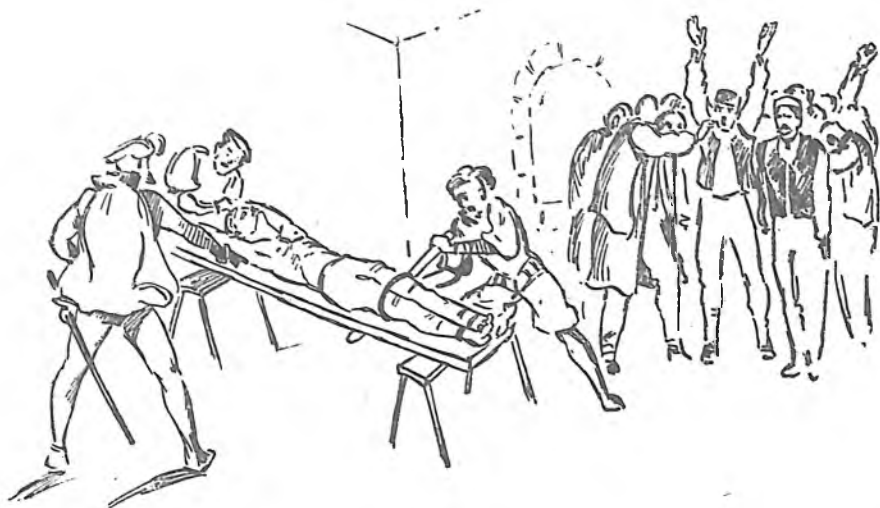
— Dobri ljudi! zaviče najednom komesar, kao da se nečega sjetio. Za deset je dana Božić, a mi ćemo se netom kasnije vidjeti. Neću da se danas povratite praznih ruku u vaša sela. Dat ću svakome malen dar u ime našeg gospodara. Hoćete li?

— Pa zašto ne bi? klicahu kmeti.

— Pa nek se i to čudo jednom dogodi! pošali se neko.

— E dobro! vikne Rabatta. Podjite sa mnom dolje u spremišta i neka svaki uzme ono, što može sam da ponese. Ej, vi mladji, nek ste mi prvi! Vi ćete se najviše nakrcati. Natrag starci! Vi ćete sa mnom.

— Živio! živio! klicahu težaci.

— Ej, gastalde, vikaše komesar, stisnut u gomili, povedi mladje naprijed! Znaš, u one dvije sobe! Gospodine kancelire, vi ćete povesti ovu hrpu ovdje onim drugim hodnikom. Naprijed, ljudi! Polako po stubama, a kad stignemo, neka svaki grabi i nosi, što ga volja. Samo se nemojte potući. Ne vičite tako! Hu veselja!

Kmeti se tiskahu oko gastalda i Rabatte; gurahu se prama vratima, što su vodila u podrume, šaleći se kao luda djeca prije dijeljenja darova.

— Podjimo ravno kući! Što će vam njegovi darovi? Ukrao vam svinju, pa vas dariva butinom. Podjimo kući! Ja ne idem dolje. Idimo! nagovarao je lindarski župan svoje drugove.

Al se starac nadje doskora sam samcat u onoj dvorani. Slušao je, kako kmeti viču i buče, silazeći tamnim stubama u duboke podrume. Najedared začu daleke poklike i ugušenu lupu teških gvozdениh vratiju. Nasta muk. Počeka još trenutak i pomisli, da seljaci izlaze iz kaštela kroz koja vrata dolje

u dvorištu. Podje ka glavnom izlazu dvorane, al nadje ga zatvorena. »Stignut ću ih,« pomisli župan i sidje u taman hodnik. Teturao je u mraku silazeći po kamenim stubama. Nadje se u drugom tijesnom hodniku i krenu naprijed. Na dnu hodnika ozivala se vika i lupa.

— Rabatto, izdajice! Zatvorio si nas! orio se na desnoj strani glas Marka Gortana, beramskog župana.

Jaki udarci o gvozdена vrata odjekivahu hodnikom.

— Rabatto, da si proklet! Otvori! vikaše i lupaše netko na lijevoj strani.

— Gospodine, pusti me samo za jedan dan, za ovu noć, pa ću ti se povratiti. Mati mi je na umoru. Usliši me, Rabatto! Povratit ću se, obećajem, klicao je netko iz treće sobe.

— Potpiši prije, lopove! začu se od nekuda komesarev glas.

Na dnu hodnika pokaza se Rabatta i nekoliko žbira. Pro-matrali su redom zatvorena vrata. Gledahu, da li su teški mandali pravo položeni, lokoti na svome mjestu i brave zatvo-rene.

Župan se okrenu i udari natrag. Tražio je kakav izlaz. Pipao je zidove, prisluškitvao i buljio u tamu. Nabasa na stube, kojima se prije spusti u tamnice. Slabo svijetlo dopiraše od nekuda do onih stepenica. Župan se poče brzo penjati, kad ga netko zgrabi i povali. Začu zvižduk, netko dotrči i starac ugleda u svijetlu fenjera Rabattu, gastalda i nekoliko žbira.

— Oh, ti si, govorniče, naruga mu se komesar. Skoro da mi pobježe najmilija ptica; ona, što znade lijepo pjevati.

— Nemoj ga tako stiskati, reče Rabatta panduru. Starac je slab; junak je samo na jeziku. Čuj, gastalde, daj tom seoskom Salamunu sobicu napose; dolikuje mu. Obadji hodnik i postavi dobru stražu.

Rabatta se uspe uza stube, a žbiri povedoše naprijed župana; otvoriše mala gvozdена vrata, gurnuše rukom i nogom starca u tmicu i spustiše opet teški mandal.

*

Dva dana kasnije udje Rabatta s Milošićem, kančelirom i vikarom u dvoranu, i počeš vijećati, što da učine.

— Gospodo, govorio im Rabatta, kmeti su u tamnici po-stali još tvrdokorniji. Moramo se latiti još strože mjere. Ja ne idem u Gradac bez potpisanih ugovora.

— Pa što ćemo? upita Milošić. Ne možemo ih ubiti.

— Nemojte ih samo braniti! Za to vas nadvojvoda ne postavi za komesara u ovom poslu.

— Nemojte mi spominjati nadvojvodu, uzruja se plemić. On nas ne imenova komesarima, da bi popunili urbar, nego da ga obavijestimo, da li su opravdane kmetove tužbe. Po mome mišljenju mi nemamo niti prava, da sklapamo te nove ugovore. Pa kakvi ugovori!

(Svršit će se)

Kruh

Pet se je kudravih glavica okupilo oko stola... Branko i Zvonko, Milica i Jasna i najmlađi Milivoj. Dobili su zdjelu mlijeka, a majka je upravo izvadila iz peći kruh. Bili su to lijepi, okrugli, mirisni hljebčići.

Svakome je djetetu otkinula komad kruha i dala mu ga u ruke. Djeca su zagrizla, ali su počela mrštiti čelo.

— Fuj, taj crni kruh! — prvi će Zvonko.

— A k tome je i slabo pečen, — namrgodi se Milica.

— Ni prosjak ga ne bi jeo — pridruži se Branko.

— Na! Neka ga jede pas! reče Milivoj i baci ga na pod.

— O vi nezahvalnici jedni! Stid vas bilo — rasrdi se majka i priljepi redom svakom po jednu zaušnicu. — Ne znate li vi, koliki grijeh počinjate? Pokajite se i da mi nikad više takova što nijeste napravili.

Ne znate vi, koliko je truda i muke uloženo, dok ste došli do tog komadića hljeba. Čujte:

Od sjetve do brašna dalek je i mučan put...

Najprije je seljak zaorao zemlju. Znoj mu je oblijevao lice, a na rukama su mu pucali žuljevi, dok je pritiskao ručice od pluga. Drugi je za njim sijao, oprezno i mudro, da ne bi negdje bilo previše a drugdje premalo. Nije to samo tako lako, kako si ljudi zamišljaju. A kad je žito niknulo i zazelenile se njive na desetke je ruku pljevilo kukolj i čupalo škodljive trave, da bi stabljike žita mogle nesmetano rasti i dozoriti. Mučan je to i trudan posao stajati tako cijeli dan na suncu, prignut da ti se već ukoče leđa.

Zatim je došla žetva. Sunce je palilo, žeteoci su se kupali u znoju, prašni od zemlje, izgrebeni od oštih vlati. A onda je trebalo žito mlatiti, da bi se odijelilo zrnje od slame. Po cijeli su dan žuljave ruke vitlale cijepovima i udarale, udarale. Punile su se vreće i vozile u mlin.

Ni mlinarev posao nije lak. Tvrd je njegov rad, iako je mekano brašno, što ga on melje. Dan na dan prenosi teške vreće, prašan i skoro gluhi od neprestanog drndanja mlinskih kotača.

Vidite li, djeco, koliko je truda uloženo, dok se brašno samljelo. A zatim brašno putuje, najprije k veletrgovcu, zatim u seoske dućane, gdje ga i mi kupujemo, da bih ja mogla zamijesiti hljeb.

Da konačno spomenem i vašeg oca, koji trpi, muči se i trudi, da bi vama svima mogao pribaviti taj komad crnoga kruha....

Taj komad kruha, plod je znoja i truda, muke i žuljeva mnogih i mnogih ljudi...

Tako je rekla majka, a djeca su prignula glave i pozorno slušala...

Milivoj, sve onako mali, razumio je majku. Prignuo se, pobrao kruh, poljubio ga i nastavio ga jesti, kao da je najsladi kolač

Radoslav Kovač:

Mudrost vladanja

U davna vremena vladao je daleko tamo na istoku car Amanah. Za njega pričaju da je ujedinio mnogobrojna nesložna plemena i osnovao državu, kojoj se kasnije divio cio svijet. Pod stare dane povukao se u samoću, a na prijestolju ga je naslijedio jedinac sin Perzijah. Narod se teška srca oprostio od starog vladara, a s ljubavlju dočekao njegovog nasljednika, jer se nadao da će biti dostojan svojeg slavnog oca. No ljuto se prevario. Mladi vladar nije ni u čemu ličio svojemu mudrome ocu. Bio je ohol, surov i nepristupačan. Okružio se četom ljutih ratnika pa niko ni da dospije pred njegovo svijetlo lice. Otjerao je stare, iskusne doglavnike i o svemu odlučivao posve sam. Što bi smislio, to bi i učinio, pa ma ga i glave stajalo, a kako je bio mlad i neiskusnan, nagao i silovit, učinio bi više zla no dobra. Teško onome ko bi se usudio da ga na to upozori. Taj bi trunuo u carskim tamnicama da nikada više ne ugleda sjaja sunca ni mjeseca. Takovim postupcima izgubio je i ono malo preostalih prijatelja, a neprijatelja bivalo iz dana u dan sve više. Njegovi neprijatelji osiliše toliko da mu ugroziše carsko prijestolje, pa i isti život. U toj nevolji sjetio se Perzijah svojeg starog oca, pa pohrli k njemu da u njega zaište savjet. Baci mu se pred noge i zavapi:

»Oče, pomози! Nauči me mudrosti vladanja! Reci mi zašto su tebe svi voljeli, a mene svi mrže; zašto tebe još i danas svi blagoslivlju, a mene svi proklinju! Zar se promijenio narod?«

»Sinko moj!« otac će mu blagim glasom. »Sam si kriv svemu zlu. Zaboravio si da si ti radi naroda, a ne narod radi tebe. Ja sam njemu služio, a ti si zahtjevao da on tebi služi. Ja sam mu bio otac i majka, a ti din-dušmanin. Budi onakav kakav sam mu ja bio, pa će te narod opet zavoljeti!«

Sin posluša oca. Učini kako mu je otac svjetovao. Narod je ubrzo zaboravio sve nepravde, koje mu je bio nanio mladi vladar, zavolje ga, te ga još i danas s ljubavlju spominje.

KLOK i JOŽIĆ

Mi smo ovaj put zbilja ponosni na naša dva junaka. Od njih nam, istina, nije stiglo uobičajeno pismo, u kom bi nam javili svoje doživljaje, kako to čine inače redovito svaki mjesec, no zato su nam dopale u ruke američanske novine iz New Yorka, koje su na prvoj stranici donijele debelim slovima razne senzacije. Evo nekoliko takovih naslova (dakako u hrvatskom prijevodu!):

»Jedan dječak i jedan majmun zarobili čitavu posadu neprijateljske podmornice« — »Konačno dolijala gusarska podmornica, koja je potapljala brodove na Atlantiku« — »Državni predsjednik primio u posebnu audijenciju glasovitog mladog junaka Jožića i njegovog vjernog druga Kloka« — »Buran život dvaju mladih pustolova«.

Iz ovih nekoliko naslova odmah smo razabrali što se dogodilo. Nego čujme, kako to opisuju američanske novine:

U Ameriku su doputovala iz Evrope dva neobična druga. To je neki mladi Istranin imenom Jožić, a s njime i njegov drug, inače veoma zgodan majmun, po imenu Klok. Prigodom dolaska izjavili su, da su umakli iz Evrope, po kojoj prašte bombe i gruvaju topovi, jer da žele, nakon brojnih pustolovina, proživjeti nekoliko mjeseci u miru.

Prošlih dana posudili su od jednog svog zemljaka čamac i krenuli na otvoreno more na ribarenje.

Prigodom jednog takvog ribarenja doživjeli su neobičnu pustolovinu, u kojoj su se ponijeli kao veoma dosjetljivi i hrabri junaci.

Poznato je — pišu dalje američanske novine — da danas više ni američanske vode nijesu sigurne. Razni brodovi zaraćenih država, koje kupuju u Americi živežne namirnice i oružje, imaju sto neprilika s podmornicama i ratnim brodovima svojih neprijatelja, koji krstare po Atlantskom oceanu i torpediraju trgovačke brodove.

Uslijed toga se trgovački brodovi skupljaju u konvoje, pa se usuđuju isploviti samo u pratnji dobro oboružanih krstaša. Međutim ni to nije sigurno. Neprijateljske podmornice znadu napasti i čitave konvoje, pa su tako na stotine brodova krenutih oružjem i živežem poslale na morsko dno.

Amerikanske su vlasti proti tome nemoćne.

Osobito je na zlu glasu neka tajanstvena podmornica, koju do sada nije nikako uspjevalo otkriti.

Sada je međutim zahvaljujući ovoj dvojici junaka, dječaku Jožiću i njegovom majmunu Klok, i ta tajanstvena podmornica dolijala.

Évo kako opisuje događaj dječak Jožić — kažu dalje amerikanske novine:

»Prije dva dana već smo ranom zorom isplovili na duboko more. Iz iskustva znamo, da tamo imade krupnih dobrih riba. Zora je pucala, hladni je povjetarac éarlijao, a nas se dvojica zavalila u čamac, bacili povraze i čekali da koja ribica zagriže.

Najednom čujemo nekakav šum. Moj se majmun uznemirio. Bojao se da nije možda kakav morski pas, ili druga kakva morska neman. Priznajem da sam se i ja zabrinuo. Bože moj! može se lako dogoditi, da takva grdosija ošine repom naš čamac, prevrne ga, a nas lijepo smjesti u svoju utrobu.

— Klok! na oprez! kliknem ja, dohvatim veslo, uspravim se u čameu i sve čekam, da odalamim psa po glavi, ako bi se iz vode pojavio. Majmun je držao u ruci šiljak, spreman i on, da kao iskusni borac s morskim psima, nacilja ravno u pasje oko!

Kad li najednom ugledamo, kako se iz mora lagano izdiže neka čudna blještava čelična trupina.

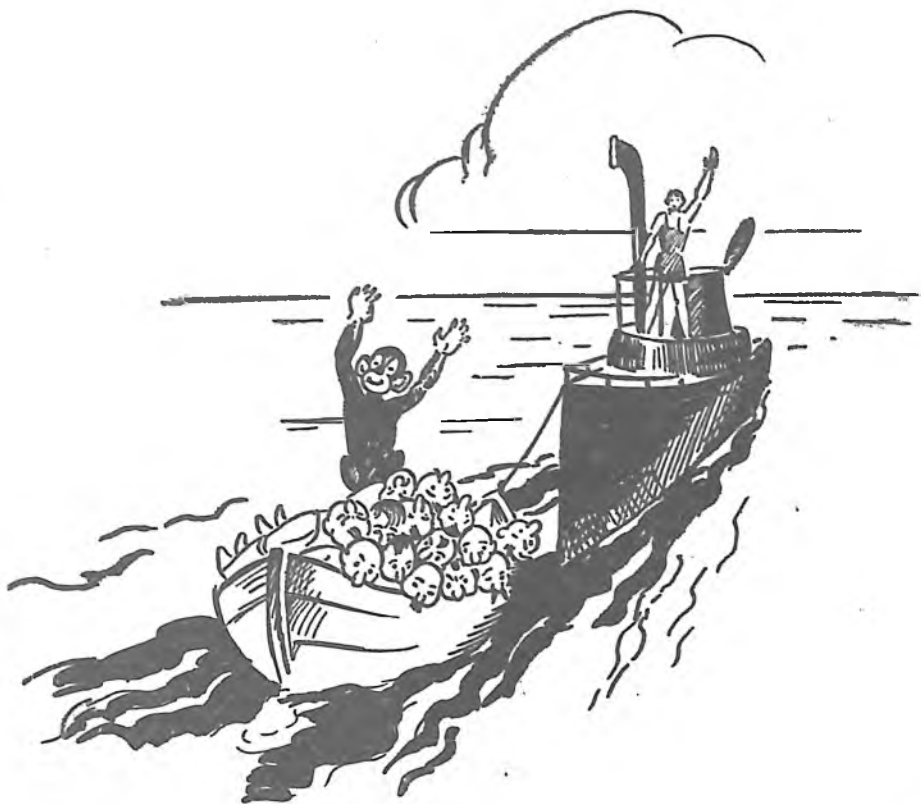
— Ha! tu smo, pomislim. Podmornica je to! Znao sam odmah da nije amerikanska, jer je imala na mostu, koji se pojavio na površini sasvim druge oznake. A osim toga čitao sam i u novinama o sablasnoj podmornici, koja upropaštava u amerikanskim vodama na stotine tisuća tona brodovlja.

U jednom sam trenu smislio, što imam da činim. Približim se čameu sasvim blizu poklopcu, koji se na palubi podmornice stao dizati. Poklopac se otvori, a kroza nj proviri glava jednog mornara.

— Čekaj gusaru, opametit éu ja tebe — protisnem kroz zube i opalim ga veslom po glavi, da se je odmah, ni ne pisnuvši, kao vreća svalio u

more. A moj Klok videći ga kako grea onesviješten vodu, ispruži svoj rep, zahvati ga kao lasom oko vrata i izvuče ga u čamac. Na svu sreću imali smo u čamcu dosta konopa i on ga je vješto ali čvrsto svezao konopom.

Odmah zatim pojavi se druga glava. A ja opet: kvrc! veslom po glavi. I druga je glava zavonila kao bundeva i on se prevalio u more, a Klok hvataj ga opet repom kao lasom. I njega je brže bolje svezao. Zatim trećeg, pa četvrtog i tako redom. I tako smo za čas naslagali u svom čamcu dvadesetak momaka neprijateljske posade. Izgledali su kao pokisli snopovi.

Onda sam preuzeo ja komandu podmornice. Privezali smo naš čamac ja podmornicu, Klok je kao Cerber čuvao svezane mornare, i čim bi se koji pokušao osloboditi, a on ti njega kvrc! veslom po glavi i odmah je bio miran.

Za kratko smo uplovili u luku. Na stotine ljudi gledalo je sa začuđenjem što se to zbiva: vidjeli su neku stranu podmornicu kako vuče čamac u kom su ležali svezani strani mornari, a nad njim kao kakav vrhovni vojskovođa stoji raskoračen majmun, držeći u ruci veslo kao kakvo vladarsko žezlo. Čim smo ušli u luku, ja sam odmah javio lučkom zapovjedništvu što se dogodilo, a dalje znate kako je bilo — završio je svoju pripovijest mladi Istranin Jožić, koji je danas u Americi junak dana.

Zbilja je taj junačina sa svojim majmunom zavrijedio, da ga se bogato nagradi. Sam predsjednik države zainteresirao se za nj, pa ga pozvao u audijenciju. Kažu da postoji ozbiljna namjera ministarstva vojske, da ga se primi u američku ratnu mornaricu, da mu se daje visoko odlikovanje i visoki čin u vojsci. Tek se još ne zna, hoće li to mladić htjeti primiti.

Tako je eto završila posljednja pustolovina Jožića i Kloka. Što će dalje s njima biti u Americi čut ćemo drugi mjesec dok nam stigne nova pošta, a možda nam međutim dođe i autentični izvještaj našega suradnika i dopisnika, mladog Jožića...

Gladna ptičica

Na prozorak kuca gladna ptica mala
 Vani ljuta zima, bura rušit stala,
 Ko da veli ptica: oj dječice blaga
 Pustite i mene preko vašeg praga,
 Bit ću dobra, mirna, led me kruti
svlada,
 Otvorite, djeco, umrijet ću od glada!

... I dječica dobra otvaraju krila
 Od prozorka malog — uđe ptica mila,
 Sve mrvice jede i po kući leta

Vesela i harna za dječicom šeta...
 Uto zima prode i proljeće granu
 I prolista gora, novo sunce svanu.
 Skutрила se ptica, sirotica jadna
 Košto zimus ono, kad je bila gladna
 I ne jede više, i više ne skače,
 Već za svojim lugom, za zelenim
plače, --

— Pa dječica dobra — otvoriše vrata
 Letnu ptica sretna ispod sunca zlata.

Rikard Katalinić Jeretov

PITALICE

1. Bijela bačva bez obruča, u njem dvije vrste vina. Što je to?
2. Korice ima, nož nije, listove ima drvo nije.
3. Oj, čudna je to stvar: ne jede nikada, a ipak je uvijek sito!
4. Na stablu ima gnijezdo, skače s grane na granu, a ptica nije.
 Što je to?
5. Ima jednu nogu i jedno oko, kamo skoči rupu izdube. Što je to?
6. Rogove ima koza nije, travu pase, ovca nije, sedlo nosi konj nije?
7. Na troja vrata ulazimo, a samo na jedna izlazimo.
8. Što raste bez korjena?
(Odgovori na str. 63)

Iz stranih zemalja

30 TISUĆA GODINA STARE SLIKE pronašli su ove godine u jednoj špilji u Montignacu u Francuskoj. Stijene te špilje sve su pokrivene slikama i crtežima za koje je francuski istraživač starina profesor Abbe Breuil utvrdio, da su stare preko 20 do 30 tisuća godina. Slike prikazuju razne vrste sjevernih jelena i bivola, za koje je ustanovljeno, da su sa kugle zemaljske izginuli prije nekoliko desetaka tisuća godina. U toj su špilji, kako se po svemu vidi stanovali ljudi iz kamenoga doba. Već je pračovjek imao, kako vidimo, mnogo smisla za umjetnost, kad je svoje špilje ukrašivao slikama.

RIBOLOV U KREKETU. Gradić Pisek u južnoj Českoj je pravi raj za ribiče. Rječica Otava, koja protiče kroz gradić, ima veoma mnogo riba, a osim toga je pećanje u njoj vrlo udobno. Na pr. u Ribarskoj ulici leže kuće sasvim uz rječicu, tako da ljudi kroz prozor spuste udicu i pecaju ribu. Vrhunac udobnosti postigao je međutim neki građanin, koji je legao u krevet, čitao knjigu i pustio udicu kroz prozor. Za kratko riba je zagrizla, a on je lijepo izvukao udicu i na njoj lijepu ribu, sve onako ležeći u krevetu.

Triroda

KORNJAČA MOŽE DUGO POSTITI. Glasovita transsibirska željeznica Vladivostok—Moskva ukrcala je pred kratko vrijeme neobičnoga putnika: gorostasnu kornjaču, tešku 150 kilograma.

Ravnateljstvo zoološkoga vrta u Moskvi, kome je životinja namijenjena, morat će međutim riješiti zamršeno pitanje: kornjača naime već osamnaest dana uporno odbija svaku hranu.

Međutim ta činjenica ne smije previše zabrinuti obzirom na to, da vrsta gmazova kojima pripada spomenuta kornjača može dugo izdržati, a da ne okusi hranu. Tako je jedna velika kornjača, koja je smještena u bivšem carskom muzeju u Lenjingradu već sedam godina bez hrane.

ODGOVORI

1. Jaje	5. Igla
2. Knjiga	6. Puž
3. Sito	7. Košulja
4. Vjeverica	8. Čovjek

Jednoga dana pregledavao je učitelj učenicima u školi ruke, da li su im čiste i umivene. Svatko je morao postaviti ruke na klupu. Jurić je brže bolje obrisao o hlače svoju lijevu ruku i pružio je učitelju. Ruka je bila sva crna i zamazana.

— To je strašno! reče učitelj. Zavrijeduješ da ti odrapim deset šiba po ruci. Međutim ako mi pronadeš u razredu još jednu ruku, koja bi bila zamazanija od tvoje, ne ću te kazniti.

Jurić se nasmije i brže bolje ispruži svoju desnu ruku. Ta je bila tako zamazana, da bi bilo zbilja teško naći još zamazaniju.

Kad je učitelj vidio dovitljivost Jurićevu, u prvi se čas malo zbunio, ali je uskoro i sam skupa s cijelim razredom prasnuo u smijeh i tako je Jurić izmakao kazni.

.....

Jurić je pričao svojim drugovima: Sinoć sam se pokazao pravim junakom. Tek što smo legli, začujemo zavijanje bijesnog psa oko naše kuće. Ja skočim iz kreveta, dohvatim očevu pušku, istrčim na ulicu i u košulji ustrijelim psa.

▲ Franić će na to: Sve to razumijem, samo ne razumijem, kako si mogao ustrijeliti psa u košulji. Kako je pas došao u košulju?

.....

— Tko je danas razbio staklo na prozoru? upita majka Jurića.

— Tome je kriva Jelka — reče Jurić — jer je odmakla glavu, kada sam joj ja bacio loptu u glavu.

*

Poslala majka preko školskih praznika Jurića k teti na selo. Na odlasku mu zaprijeti: — Slušaj, Juriću! Ne budeš li kod tete dobar i poslušan, pisat ću joj nek te zatvori s kokošima u kokošinjac!

Jurić: Slaba joj korist od toga. Ja joj svejedno ne ću nesti jaja.

*

Jurić: Moj stric daje tisućama ljudi prilike, da se najedu.

Franić: Zar tvoj stric ima tako veliku tvornicu da zaposluje toliko ljudi?

Jurić: Ali ne! Moj je stric zvonar!

*

Jurić: Tata, naš je učitelj jako pobožan čovjek.

Otać: Po čem to zaključuješ?

Jurić: Kadgod me što upita, a ja odgovorim, on sklopi ruke i reče: Oh Bože. Bože!

*

Jurić: Kad ja počnem čitati »Malog Istranina«, ne mogu prestati. Toliko me zanima da zaboravim na sve.

Franić: Čekaj! Nemoj ga još početi čitati, da ne bi zaboravio da si mi od jučer dužan jedan dinar.

ODGONETKE

ODGONETKE IZ BR. 3

1. Ispunjaljka: Maza, itko, stol, blag, Kina, Java = Matko Laginja.
2. Rebus: Tribina.
3. Četiri magična kvadrata: I. Bara, arak, ralo, akov, II. Bina, Ivan, Nada, anal, III. kula, udav, lava, avan, IV. Mana, Adam, Nade, amen.
4. Malo računa: gore 14, dolje 10.

Ispravno su odgonetali: Milan Kaić, Visoko — Slavko Cezner, Visoko — Nikica Kalšan, Visoko — Vladimir Gotier, Bakarac — Ivica Pavlek, Daruvar — Božidar Ahel, Sv. Jakov Šiljevica — Dragomir Uglešić, Krk — Stojan Deprato, Gospić — Ivan Mazek, Petrinja. — Nagraden: Ivan Mazek, Petrinja.

ISPUNJALJKA

(Vladimir Gotier, Bakarac)

ž. ime

brdo kraj Beograda

domaća životinja

potrebno svakom

II taksena marka

slavenski bog

nije debeo

žena kojoj je umro muž

kćerina kći

kemijski elemenat

vrst nahlade

komparativ pridjeva

IV

I - II - III - IV = Dubrovački pisac

ISPUNJALKA
(B. Mirilović, Sisak)

I				
1				
2				
3				
4				
5				
II				

- 1) njime se upravlja auto
- 2) Popajeva žena
- 3) Pomoćnik mašinovođe
- 4) Tako se prije zvala Velika Kapela
- 5) Brdo kraj Beograda

I i II Ruska rijeka

ISPUNJALKA
(Gustav Sehter, Retfala)

I			
II			

1. Hrana
2. Sredstvo za uspavlivanje
3. Na drvetu je
4. Naziv u kemiji
5. Mjesto u Sibiru
6. Muško ime
7. Pisar

I—II. Hrvatski narodni junak iz god. 1848.

ZAGONETNA POSJETNICA
(Vladimir Gotier, Bakarac)

Ive Nik. Car
C.

Odakle je?

Dr. Gabeo

Odakle je?

»Mali rodoljub« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko.

Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.

Za tiskaru odgovara: Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26.